

Kredyt (z łaciny *creditum* pożyczka) to odstąpienie o określonej wartości w pieniądzu lub towarach pod warunkiem zwrotu równowartości w ustalonym terminie. W umowie kredytowej jest określony czas jej trwania, warunki zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami oraz kwota ewentualnej prowizji dla którejś ze stron umowy lub osoby trzeciej. Stroną pożyczającą pieniądze jest najczęściej bank komercyjny, który udziela kredytu firmom i osobom prywatnym (1).

Banki przeprowadzają różne operacje kredytowe przystosowane do potrzeb klientów. Przebieg tych operacji, czyli tryb udzielania, wykorzystania i spłaty kredytów, jest związany z rodzajem kredytu. Szczegółowe rozwiązania mogą się różnić w poszczególnych bankach, co znajduje odbicie w ich regulaminach kredytowania. Dla niektórych form kredytowania mogą być wydawane odrębne regulaminy lub tzw. ogólne warunki kredytowania dotyczące szczególnych operacji.

Zgodnie z artykułem 69 ustawy „Prawo bankowe”, przez umowę kredytu bank zobowiązuje oddać się do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na określony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (2). Jak wynika z powyższej definicji, umowa kredytu ma kilka cech charakterystycznych (3). Jest umową konsensualną, czyli dochodzi do skutku już z momentem jej zawarcia. Oddanie do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych nie jest konieczną przesłanką jej zawarcia, lecz elementem wykonania zawartej umowy. Dotyczy to również przypadku, gdy postawienie środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy następuje w dniu zawarcia umowy (4). Jest umową dwustronnie zobowiązującą, ponieważ bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych. Kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonym terminie spłaty, zapłaty prowizji.

- (1) Definicja na podstawie: R. Smolski, M. Smolski, E. Stadtmuller, Siłownka Encyklopedycznego Edukacja Obywatelska, Wydawnictwo Europa 1999r.
- (2) Prawo bankowe, ustawa z 29 sierpnia 1997 r.
- (3) Opracowanie własne na podstawie: Heropolitańska, E. Jagodzińska-Serafin, J. Kruglak, St. Ryzewska, Kredyty, pożyczki i gwarancje bankowe, Warszawa 2000r., s. 35-115
- (4) Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, Zobowiązania, część szczegółowa, Warszawa 1996 r., s. 45

Umowa kredytowa jest umową odpłatną, bowiem kredytobiorca zobowiązany jest do zapłaty odsetek od wykorzystanego kredytu, odsetek za zwłokę od kredytu nie spłaconego w terminie, prowizji określonych w umowie. Musi być w niej oznaczony zawsze termin, na jaki została zawarta, a także musi być w niej zawsze wskazany cel, na jaki mają być przeznaczone przez kredytobiorcę oddane mu do dyspozycji środki pieniężne. Ponadto jest zobowiązaniem pieniężnym, ponieważ przez umowę o udzielenie kredytu bank może zobowiązać się tylko do oddania do dyspozycji kredytobiorcy oznaczonej ilości środków pieniężnych. Prawo bankowe nie przewiduje tzw. kredytów zobowiązaniowych, polegających na tym, iż bank przejmuje zobowiązania klienta, nie dokonując jednakże na jego rzecz bezpośredniej płatności, np. gwarancja bankowa, akcept bankowy. Banki świadczą klientom tego typu usługi, nie są one jednakże kredytem w rozumieniu artykułu 69 p.b., Prawo bankowe nie określa, jakie rodzaje kredytów mogą być udzielane przez banki. Niemniej praktyka dzieli kredyty wg różnych kryteriów. (5) Dokonując podziału kredytów wg przedmiotu wyróżnia się trzy podstawowe typy kredytów :

- obrotowe przeznaczone na finansowanie bieżących potrzeb kredytobiorcy związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą,
  - inwestycyjne przeznaczone na finansowanie nakładów, których celem jest stworzenie nowego lub powiększenie już istniejącego majątku trwałego, w tym na zakup nieruchomości,
  - na finansowanie projektów inwestycyjnych, tj. udzielane na zamierzone inwestycje, z którego dochodów jest następnie spłacany.
- Biorąc pod uwagę długość okresu kredytowania, wyróżniamy trzy rodzaje kredytów: krótkoterminowe udzielane najczęściej do jednego roku, średnioterminowe udzielane najczęściej na okres do trzech lat, długoterminowe udzielane na okres powyżej trzech lat. Przyjmując za kryterium formę kredytu, można je podzielić na kredyty: w rachunku bieżącym gdy wykorzystanie kredytu następuje przez przekroczenie salda na rachunku bieżącym kredytobiorcy o kwotę ustaloną w umowie, W rachunku kredytowym gdy wykorzystywanie kredytu odbywa się za pośrednictwem rachunku kredytowego. W zależności od sposobu wykorzystania i spłaty kredytu można wyróżnić kredyty: (6) w formie doraźnej transakcji (docelowe) przeznaczone na sfinansowanie w okresie zobowiązania umowy jednej lub kilku ściśle oznaczonych transakcji,

(5) I. Heropolitańska, Kredytowanie działalności gospodarczej małych przedsiębiorstw z uwzględnieniem zagadnień majątkowo małżeńskich, TWIGGER, Warszawa 2001r., s. 364,365
(6) Opracowanie własne na podstawie: I. Heropolitańska..., s. 35-115

w formie linii kredytowej - gdy w ramach określonego w umowie limitu kredytowego można sfinansować w okresie obowiązywania umowy wiele sukcesywnych i powtarzalnych transakcji :

a) odnawialnej, gdy każda spłata całości lub części kredytu powoduje, iż odnawia się on o spłaconą kwotę kredytu i może być wielokrotnie wykorzystywany, aż do wygaśnięcia umowy,

b) nieodnawialnej, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu kredytu, do wysokości którego kredytobiorca może się zadłużyć,

rolowane gdy bank wielokrotnie przedłuża termin jego spłaty przez czas ustalony w umowie kredytu oraz w określonych w umowie terminach, pomostowe udzielane wówczas, gdy klient potrzebuje środków finansowych jeszcze przed udzieleniem mu kredytu zasadniczego. Udzielany jest w wysokości pełnej sumy docelowej lub części tej sumy. W momencie uzyskania kredytu zasadniczego spłacany jest z niego kredyt pomostowy. Częstotliwość wykorzystania i spłaty kredytu umożliwia podział kredytów na: wykorzystywane jednorazowo albo w transzach lub w ciągłeniach; kredyt jest wykorzystywany jednorazowo, gdy cała kwota kredytu wykorzystywana jest w jednym terminie ustalonym w umowie kredytu. Natomiast kredyt jest wykorzystywany w transzach, gdy kwota kredytu może być wykorzystywana w wielu częściach, spłacane jednorazowo albo w ratach lub z wpływów na rachunek; kredyt jest spłacany jednorazowo, gdy cała kwota kredytu spłacana jest w jednym terminie ustalonym w umowie kredytu. Kredyt może być również spłacany w ratach, których ilość i wysokość ustalana jest w umowie kredytu. Pewną odmianą kredytu spłacanego w ratach jest kredyt, w którym bank nie określa wysokości raty, jaka ma być spłacana w oznaczonym terminie, lecz jedynie minimalną wysokość spłaty. Przy kredytach w rachunku bieżącym lub przy linii kredytowej występuje sytuacja, gdy każdy wpływ na rachunek bieżący lub kredytowy zmniejsza zadłużenie kredytobiorcy.

Ze względu na formę prawnego zabezpieczenia kredyty można podzielić na: zabezpieczone osobiście, zabezpieczone rzeczowo (lombardowe, hipoteczne, na cele mieszkaniowe), nie zabezpieczone. Ze względu na kryterium preferencyjności wyróżnia się kredyty: komercyjne udzielane przez banki na warunkach pełnej opłacalności, bez żadnych udogodnień dla kredytobiorców, preferencyjne udzielane na korzystniejszych warunkach niż zwykłe kredyty. Kredytodawcą jest bank udzielający kredytu. Prawo bankowe nie zwiera postanowień narzucających bankom, jakie rodzaje kredytów mogą być udzielane przez poszczególne banki. W przepisach prawa bankowego są tylko dwa ograniczenia:

działalność kredytowa banku musi być przewidziana w jego statucie, a na udzielanie kredytów w walutach obcych potrzebne jest upoważnienie prezesa NBP. Nie jest również wymagane, aby kredytobiorca miał w banku rachunek bankowy. Natomiast warunek taki może być postawiony przez bank. Aby umowa kredytu była ważna musi w niej być wskazana kwota i waluta kredytu. Zgodnie a art. 358 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, zobowiązania pieniężne na terenie Rzeczypospolitej Polskiej mogą być wyrażone tylko w pieniądzu polskim. Dotyczy to również umów kredytu. W myśl art. 358 k.c., strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości (kursu wskazanej waluty obcej).

Rozwiązanie umowy kredytu może nastąpić na skutek wzajemnego porozumienia lub wypowiedzenia umowy w całości przez jedną ze stron. Zgodnie z art. 75 p.b. bank może wypowiedzieć umowę kredytu w całości lub w części w razie stwierdzenia przez bank kredytujący, że warunki udzielania kredytu nie zostały dotrzymane lub w razie zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złego stanu majątkowego kredytobiorcy. Okres wypowiedzenia umowy wynosi 30 dni, 7 dni w wypadku upadłości kredytobiorcy. Wypowiedzenie umowy kredytu w całości powoduje, iż po upływie okresu wypowiedzenia umowa ulega rozwiązaniu i jej postanowienia przestają strony obowiązywać. Natomiast wypowiedzenie umowy w części oznacza, iż po upływie okresu wypowiedzenia przestają obowiązywać tylko te postanowienia, które zostały wypowiedziane. Oświadczenie banku o wypowiedzeniu umowy kredytu powinno być skierowane do kredytobiorcy. Wynika to z art. 61 k.c., zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy dotarło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odebranie oświadczenia banku o wypowiedzeniu umowy kredytu, skierowanego nawet do wszystkich współników, przez jednego z nich nie spełnia wymogu zawartego W omawianym wyżej artykule kodeksu cywilnego.

autor: Tomasz Bodek

(7) Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, Zobowiązania, część szczegółowa, Warszawa 1996 r., s. 45